

דף מז

צג. האם יש חזקה לאישים דלהלן: א. בן אומן / בן אריס. ב. גולן. ג. בן גולן. ד. אומן שירד מאומנותו. ה. בן שנפרד מאביו (בנכסי אביו). ו. אשה שהיא ספק מגורשת, המחזיקה בנכסי בעלה.

א. יש להם חזקה. ואולם אם באים בטענת אביהם, פירוש, שאומרים שירשו מאביהם שהחזיק בה – אין חזקתם חזקה, היות ולאביהם אין חזקה, גם הם שבאים מכחו – אין להם. מלבד אם טוענים שיוודעו עינים שאביהם קנה את הקרקע ('קמי דידי'). וכן אם טוענים שיוודעו שהמערער הודה בפני אביהם שהקרקע שלו. (כ"ה לפי שיטת ר"ת. והובא בטור וברמ"א).

ב. אין לו חזקה. ר' יוחנן פרש שהכוונה על שדה מסויימת שהחזיק עליה בגזלנות. ולכך אינו נאמן לטעון 'קניתי', ורב חסדא פרש בגזלן שהורג נפשות על עסקי ממון, שאין לו חזקה על שום שדה, שאנשים יראים למחות בו. והלכה כשניהם. (רשב"ם וש"פ).

ג. אם טוען 'קניתי' – יש לו חזקה. (ואפילו אם אביו הגזלן חי עדיין. רמ"א ועוד. ומהרש"ל חולק). ואם טוען שירש מאביו, אפילו טוען ומביא עדים שהמערער הודה לאביו שהיא שלו – אין לו חזקה. שהודאתו אינה כלום, שנעשתה מתוך אונס. ואם טוען שירש מאביו אביו – הרי זו חזקה.

ד. יש לו חזקה. (ואפשר, אפילו באותם כלים שנתנו לו באומנותו, ושהו אחר שירד מאומנותו, במשך זמן כזה שרגילות להתזכירם לבעלים. עפ"י תוס').

ה. יש לו חזקה. ואין אומרים שהאב אינו מפקיד על בנו – לפי שחלק ממנו וכבר אינו סמוך על שלחנו ועסקיו. (ודעת רב יוסף (להלן נב). שאפילו חלקו אין לו חזקה. והסיקו שם שלא כדעה זו).

ו. יש לה חזקה, ואין אומרים, הואיל ובעלה חייב במזונותיה, השאיר לה קרקעו לצורך אכילת פירות. (התוס' כתבו (דלא כרשב"ם, עמהרש"א. וכן הריטב"א נקט כרשב"ם), שמדובר שיחד לה קרקע אחרת).

צד. גולן הבא להוכיח את בעלותו על הנכס – אלו ראיות צריך כדי שנחזיק השדה בידו?

גולן (כהגדרתו המבוארת לעיל) שהביא ראיה על קרקע שברשותו – אם אין עדים שראו ששילם דמים לבעל השדה (ולא די בהודאתו ששילם) – אפילו יש עדים שבעליו אמרו לו 'לך חזק וקני' – אינו מועיל. ואם יש שטר מכר – לדעת רב מועיל, ולדעת שמואל לא מועיל אלא אם יש בשטר אחריות נכסים. (והלכה כשמואל. קנא, ג). ואם העדים מעידים שראו ששילם – לרב הונא, קנה, ולרב ביבי לא קנה, אלא שמחזיר לו את המעות. (ונחלקו הפוסקים בדבר, האם קנה הגולן כששילם דמים ולא כתב המוכר 'מודעא' – קנא, ג).

דפים מז – מח

צה. מה דינם של:

א. 'תליוהו וזבין'. ב. 'תליוהו ויהיב'. ג. 'תליוהו וקדיש'.

א. מי שכפוהו אחרים למכור מנכסיו, עד שנאות לומר 'רוצה אני' – לרב הונא, מכירתו מכירה, אם לא מסר מודעא קודם לכן.

לדברי רב ביבי – אין מכירתו מכירה.

ולרביא – מכירתו מכירה רק בכגון שאנסוהו למכור שדה סתם והוא בחר לו שדה מסוימת, או אף בשאנסוהו על שדה מסוימת וראוהו מונה את המעות שקיבל, או אף בשלא מנה, ובאופן שיכל לדחות את המאנס ולהשמט

ממנו לעת עתה, ולא עשה כן. אבל בשאר אופנים – אינה מכירה. (ולדעת רבא אין כותבין מודעא במכר, כי ב'שדה סתם' נידון כרצון, ואין המודעא מועילה, וב'שדה זו' אין צריך מודעא).
והסיקו הלכה כרב הונא, שמכירתו מכירה. (ונחלקו הפוסקים אם צריכים העדים לראות נתינת מעות, או לא. ועוד דנו הראשונים כשקיבל כסף מועט (וע' שו"ת רדב"ז ח"א נה), וכן דנו אם צריך אמירת 'רוצה אני' במפורש, או אף בקבלת המעות בשתיקה סגי – ע' רמב"ם וראב"ד מכירה י,א; ראשונים כאן; טושו"ע קנא).
ב. אנסוהו ליתן (ללא קבלת תמורה) – אין מתנתו מתנה. (ואפילו לרב שאמר 'בשטר קנה', כתבו התוס', לפי שלדעתו אם כתב שטר מסתמא קיבל מעות, אך גם הוא מודה ש'תליוהו ויהיב' – אינה מתנה).
ג. כפה את האשה לקבל קדושין, עד שאמרה 'רוצה אני' – אמימר אמר שהיא מקודשת, ומר בר רב אשי אמר שהפקיעו חכמים את קידושו, לפי שעשה שלא כהוגן. (וכן הלכה – אה"ע מב,א. והאיש שאנסוהו לקדש – מחלוקת הפוסקים).

דפים מח – מט

צו. עדים החתומים על השטר – האם הם נאמנים לפוסלו על ידי טענה שנמסרה מודעא בפניהם, או שהיה זה שטר אמנה?

עדים שאמרו 'מודעא היו דברינו' – לרב נחמן, אינם נאמנים, שהרי באים לעקור את השטר שהם חתומים עליו. (ואפילו אין כתב ידם יוצא ממקום אחר, אינם נאמנים ב'מיגו' שהיו יכולים לומר 'מוזיף'. רשב"ם ותוס').
לדעת מר רב רב אשי: נאמנים.
רשב"ם כתב שנאמנים אפילו כתב ידם יוצא ממקום אחר, (וכן שיטת רבנו יונה. וכ"פ בשו"ע מו,לו), לפי שאין כאן עקירת השטר. והתוס' (כאן ובכתובות) כתבו שאם כת"י יוצא ממקום אחר – אין נאמנים. (וכך שיטת הר"ד, הרא"ה והריטב"א, ועוד – ע' ש"ך מו ס"ק קיז).
ואולם, אם קיים שטר מודעא שקדם לשטר זה, הגם שעדי השטר עצמם חתומים עליו, גם רב נחמן מודה ששטר המכירה בטל, לפי ששטר המודעא הקודם מבטל שטר זה.
(הלכה כמר בר רב אשי – שו"ע מו,לו. ואולם כמה ראשונים פסקו כרב נחמן, אע"פ שמר בר ר"א היה מאוחר, לפי שסתמא דגמרא כאן ובכתובות מקשה מדברי ר"ב – עש"ך מו,קיז).
עדים שאמרו 'אמנה היו דברינו' – אינם נאמנים, (ואפילו אין כתב ידם יוצא ממקום אחר. (כתובות יט.)), ואפילו למר בר רב אשי, שהרי עושים עצמם רשעים בעדות זו, שחתמו על שטר אמנה שלא כדין, לכך אינם נאמנים.

דפים מט – נ

צז. א. לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה – האם מקחו קיים או בטל – מה הדין בנכסים השונים לסוגיהם (הכתובים בכתובה ושאינם כתובים, נכסים שלו ונכסים שלה)?

ב. אשה שמכרה לבעלה מנכסיה – האם היא יכולה לטעון 'נחת רוח עשיתי לבעלי' ולא מכרתי לו בהחלט?

א. נכסים הכתובים בכתובה, המיוחדים לה לפרעון כתובתה, מנה מאתים או תוספת, וכן נדונייתה שהכניסה לו – שלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה, יכולה היא לטעון: נחת רוח עשיתי לבעלי, כדי שלא תהא איבה בינינו, ומקחו בטל. (ויש אופנים שאין טענה כזו, כגון כשלוקח אחד היא לא הסכימה ולשני כן). (לרשב"ם ור"י – משעת טריפה בלבד, אבל בינתיים, עד שתטרוף – המקח קיים. ולרש"י (והריטב"א בחדושו, והרשב"א בשו"ת ח"ב שצט) – בטל לגמרי. עתוס').